

OBSAH

ÚVOD	5
----------------	---

Oddíl první

PRAMENY A HISTORIOGRAFIE STAROVĚKÉHO ŘÍMA

<i>Kap. I. PRAMENY K ŘÍMSKÝM DĚJINÁM . . . . .</i>	11
--	----

Nejstarší římský letopis a vznik římské tradice. — Básníci III. stol. a starší analisté. — Polybios. — Poseidonios. — Mladší analisté. — Cicero a Caesar. — Sallustius. — Terentius Varro a Cornelius Nepos. — Titus Livius. — Nikolaos z Damašku a Pompeius Trogus. — Řeční historikové doby Augustovy. — Římské dějepisectví v prvním století císařství. — Velleius Paterculus a Valerius Maximus. — Prozaická díla I. stol. n. l. — Cornelius Tacitus. — Suetonius Tranquillus. — Historické kompilace a prozaická díla II. stol. — Řecké dějepisectví I. a II. stol. n. l. Iosephus Flavius. — Plutarchos. — Appianos. — Cassius Dio. — Počátky křesťanského dějepisectví. Eusebios. — Římské dějepisectví IV. stol. — Ammianus Marcellinus. — Dějepisectví V. a VI. stol. — Jiné literární prameny. — Hlavní rysy antického dějepisectví. — Dokumentární prameny. Archeologické poznatky. — Nápisy. — Papyry. — Mince.

<i>Kap. II. HISTORIOGRAFIE STAROVĚKÉHO ŘÍMA . . . . .</i>	42
---	----

Počátky studia římských dějin v Evropě. — Historiografie XVIII. stol. — Niebuhr a kritický směr. — Počátky studia římských dějin v Rusku. — Západoevropská historiografie v XIX. stol. — Theodor Mommsen. — Francouzská historiografie za druhého císařství. — Otázky římských dějin ve spisech K. Marxe a B. Engelse. — Západní historiografie na konci XIX. stol. a na počátku období imperialismu. — Ruská historiografie na konci XIX. a na počátku XX. stol. — Západní historiografie v období všeobecné krise kapitalistické soustavy. — Pokroková zahraniční historiografie. — Sovětská historiografie.

Oddíl druhý

ITALIE PŘED VZNIKEM ŘÍMA A NEJSTARŠÍ OBDOBÍ ŘÍMSKÝCH DĚJIN

<i>Kap. III. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY STAROVĚKÉ ITALIE . . . . .</i>	79
---	----

<i>Kap. IV. NEJSTARŠÍ OBYVATELÉ ITALIE . . . . .</i>	83
--	----

1. <i>Prvobytná archeologie Itálie . . . . .</i>	83
--	----

Paleolit a neolit. — Přechem k bronzu. Kultura terramarní. — Přechem k železu. Kultura villanovská.

2. <i>Italské kmemy . . . . .</i>	87
-----------------------------------	----

3. <i>Etruskové . . . . .</i>	88
-------------------------------	----

Západní Středomoří v VIII.—VI. stol. př. n. l. — Společenské zřízení Etrusků. — Kultura Etrusků. — Politické dějiny Etrusků v souvislosti se všeobecnými událostmi v západním Středomoří.

4. Řecká města v Itálii a na Sicílii	101
Kap. V. ŘÍM V DOBĚ KRÁLOVSKÉ	104
1. Starověké Latium	104
2. Počátky města Říma	106
3. Sedm římských králů	107
4. Společenský řád v době královské	111
Rod a rodina. — Kurie a tribue. — Komicia. — Moc krále. — Senát. — Patriciové a plebejové. — Ekonomika.	
5. Reforma Servia Tullia a konec etruského panství v Římě	117
6. Nejstarší římské náboženství	119
Přežitky totemismu. — Rodové kultury a rodinné náboženství. — Animismus. — Římský pantheon. — Římský kult. — Vznik kněžských organizací.	

Oddíl třetí

NEJSTARŠÍ OBDOBÍ REPUBLIKY

Kap. VI. ŘÍM A LATIUM V V. A NA POČÁTKU IV. STOL. PŘ. N. L.	125
<i>Boj plebejů s patricii v Římě . . . . .</i>	<i>125</i>
Války vedené Římem v VI. a V. stol. př. n. l. — Řím a latinská města. — První secesse a zřízení tribunátu. — Úspěchy plebejů v boji s patricii. — Zákony XII desek. — Zákony Canuleiovy. — Boje s Veiiemi. — Vpád Gallů.	
Kap. VII. UKONČENÍ BOJE PLEBEJŮ S PATRICII	136
Marcus Manlius. — Zákony Liciniovy a Sextiovy. — Zákon Poeteliův. — Censura Appia Claudia. — Zákon Hortensiův. — Výsledky boje mezi plebeji a patricii. — Nobilita.	
Kap. VIII. PODMANĚNÍ ITALIE ŘÍMEM A BOJ S PYRRHEM	141
Připojení Campanie. — Válka s Latiny. — Samnitské války. — Řím a Tarent. — Válka s Pyrrhem.	
Kap. IX. SPOLEČENSKÉ A POLITICKÉ ZŘÍZENÍ ŘÍMA NA POČÁTKU III. STOL. PŘ. N. L.	147
1. Sociální a hospodářské poměry na počátku III. stol.	147
Italie pod římskou nadvládou. — Hospodářský vývoj.	
2. Státní zřízení římské na počátku III. stol.	154
Komicia. — Magistratury. — Rádné magistratury. — Diktátor. — Senát. — Římští občané. — Římská armáda na počátku III. stol. př. n. l. — Kněžské hodnosti.	
3. Vývoj římského práva	165

Oddíl čtvrtý

ŘÍM SE STÁVÁ NEJMOCNĚJŠÍM STÁTEM STŘEDOMOŘÍ

Kap. X. BOJ ŘÍMA S CARTHAGEM (DO KONCE III. STOL.)	169
1. Sociální a politické zřízení Carthaga	169
2. První punská válka	172
Mamertini. — Římsko-karthaginské rozpory. — Počátek válečných akcí.	

<i>Kap. XXXIX. VNITŘNÍ ŽIVOT ŘÍŠE ŘÍMSKÉ VE IV. A V. STOL. N. L. . . . .</i>	599
1. <i>Politické zřízení . . . . .</i>	599
2. <i>Společenské zřízení . . . . .</i>	601
Úloha naturálního hospodářství. — Růst velkého pozemkového vlastnictví. — Patronát neboli patrocinium. — Postavení kolonů. — Města v období pozdního císařství: kuriálové a řemeslníci. — Otroci.	
3. <i>Křesťanská církev a její úloha v sociálním životě říše . . . . .</i>	605
Poslední boj křesťanů s pohany. — Význam biskupů. — Vnitřní boje v církvi. — Mnišství.	
4. <i>Kultura pozdního římského císařství . . . . .</i>	607
Poesie a literatura. — Řecká literatura (pozdní sofistika). — Křesťanská literatura. — Architektura a umění.	
<i>Kap. XL. PÁD ZÁPADNÍ ŘÍŠE ŘÍMSKÉ . . . . .</i>	613
1. <i>Poslední desetiletí a rozpad západní říše římské . . . . .</i>	613
Visigoti ve východní části říše. — Bitva u Adrianopole. — Zápas o moc a vítězství Theodosiovo. — Rozdělení říše na část východní a západní. — Vpád barbarů do západní říše. — Dobytí Říma Visigoty. — Vpád Hunů. — Pád západní říše římské.	
2. <i>Východní říše římská v V.—VI. stol. Kodifikace římského práva . . . . .</i>	617
Politická situace. — Kodifikace „Corpus iuris civilis“. — Výboje Iustinianovy.	
3. <i>Feudalisace římské říše . . . . .</i>	619
Sociální základna pozdního císařství. — Rozvoj feudálních prvků.	
4. <i>Revoluční hnutí otroků a kolonů . . . . .</i>	621
Hnutí bagaudů. — Hnutí agonistiků.	
5. <i>Zánik antické společnosti . . . . .</i>	624
Otázka zániku antické společnosti v historické literatuře XVIII. až XX. stol.	
DOSLOV KE II. ČESKÉMU VYDÁNÍ	628
BIBLIOGRAFIE	635
CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED	695
PŘEHLED ŘÍMSKÝCH CÍSAŘŮ	702
INFORMAČNÍ MATERIÁL	709
JMENNÝ REJSTRÍK	713
SEZNAM MAP	739

— Dobyť Agrigentu. — Bitva u Myl. — Výprava Regulova. — Poslední období války. — Povstání v Carthagu. — Organizace prvních provincií.	
3. <i>Domácí a zahraniční politika Říma v období mezi první a druhou punskou válkou (241—218)</i>	177
Války illyrské. — Reforma komicií. — Gaius Flaminius.	
4. <i>Druhá punská válka</i>	179
Hamilear a jeho nástupci v Hispanii. — Podnět k válce. — Hannibal v Itálii. — Bitvy na Ticinu a Trebii. — Bitva u jezera Trasimenského. — Fabius Maximus a jeho taktika. — Bitva u Cann. — První válka makedonská. — Dobyť Sicílie Římem. — Boje v Hispanii. — Hannibal ante portas. — Bitva u Zamy. — Uzavření míru. — Následky druhé punské války.	
Kap. XI. ŘÍM A HELLENISTICKÉ STÁTY V PRVNÍ POLOVINĚ II. STOL. PŘ. N. L.	193
1. <i>Řím a Východ na konci III. a na počátku II. stol. př. n. l.</i>	193
Egyptská říše. — Říše Seleukovců. — Říše makedonská a Řecko. — Spolek Filipa V. s Antiochem III. — Intervence Římanů. — Římská diplomacie na začátku III. stol.	
2. <i>Druhá makedonská válka (200—197 př. n. l.)</i>	196
Koalice proti Makedonii. — Bitva u Kynoskefal. — Politika Římanů v Řecku.	
3. <i>Válka syrská</i>	198
Diplomatické konflikty Antiocha III. s Římany. — Bitva u Magnesie a mír s Antiochem. — Následky syrské války.	
4. <i>Třetí makedonská válka</i>	200
Perseus a jeho spojenci. — Diplomatická příprava války s Persem. — Bitva u Pydny a zřízení římského protektorátu nad Makedonií. — Římská diplomacie po třetí makedonské válce.	
Kap. XII. ZAHRANIČNÍ POLITIKA ŘÍMA NA ZÁPADĚ V PRVNÍ POLOVINĚ II. STOL. PŘ. N. L. DOBYTÍ MAKEDONIE A ŘECKA	203
Úplné dobytí severní Itálie a ostrovů Sardinie a Korsiky. — Války v Hispanii. — Příčiny třetí punské války. — Obléhání Carthaga. — Pád Carthaga. — Pokoření Makedonie a Řecka. — Připojení pergamského království. — Římské provincie.	
Kap. XIII. ŘÍMSKÁ SPOLEČNOST V POLOVINĚ II. STOL. PŘ. N. L.	211
1. <i>Nobilita a jezdcí</i>	211
Polybios o římském politickém zřízení. — Římská šlechta na počátku II. stol. př. n. l. — Scipio Starší a Cato. — Villiův zákon. — Úloha jezdců.	
2. <i>Italské zemědělství v polovině II. stol. př. n. l.</i>	215
Catonovo pojednání „O zemědělství“. — Rozšíření intensivních forem hospodářství.	
3. <i>Průmysl a obchod</i>	219
Obchodní střediska na Východě. — Rozvoj lichvářství.	
4. <i>Římské otrokářství v polovině II. stol. př. n. l.</i>	221
Zdroje otroků. — Právní postavení otroka. — Zvláštnosti otrokářského výrobního způsobu. — Zbídačení rolnictva.	
5. <i>Římský stát na počátku druhé poloviny II. stol. a strana reformy Scipiona Aemiliana</i>	226
Kap. XIV. ŘÍMSKÁ KULTURA V POLOVINĚ II. STOL. PŘ. N. L.	227
Vliv hellenismu. — Změny ve způsobu života. — Vliv hellenismu na římské náboženství. — Vznik římské poesie a dramatu. — Rané formy římské prózy. — První římské básníci. — Plautus. — Terentius. — Satiry Luciliovy. — Cirkus a amfiteatr. — Architektura a výtvarné umění.	

Oddíl pátý

OBDOBÍ OBČANSKÝCH VÁLEK

Kap. XV. TŘÍDNÍ BOJ V ŘÍMĚ VE TŘICÁTÝCH A DVACÁTÝCH LETECH	
II. STOL. PŘ. N. L.	243
1. <i>První povstání otroků na Sicílii</i>	243
Povstání otroků v Itálii na počátku II. stol. př. n. l. — Postavení sicilských otroků. — Začátek povstání otroků na Sicílii. — Novosyrské království a jeho zřízení. — Význam povstání.	
2. <i>Tribunát Tiberia Graccha</i>	246
Tiberius Gracchus a jeho kariéra do r. 134. — Zvolení tribunem a agitace pro agrární zákon. — Návrh zákona Tiberia Graccha. — Průběh reformy. — Triumf reakce. Smrt Tiberia Graccha.	
3. <i>Politický boj po smrti Tiberia Graccha</i>	250
Optimáti a populárové. — Scipio Aemilianus a hnutí Tiberia Graccha. — Povstání Aristonikovo. — Reformy v letech 131—125. Povstání v Asculu a ve Fregellách.	
4. <i>Reforma Gaia Graccha</i>	252
Charakteristika Gaia Graccha. — Počátek zákonodárné činnosti Gaia Graccha. — Rozšíření práva provokace. — Obilní a agrární zákon. — Lex de provincia Asia. — Soudní zákon. — Stavby silnic. — Zakládání kolonií. — Návrh zákona o spojenečích. — Vystoupení Livia Drusa Staršího. — Potlačení hnutí a smrt Gaia Graccha. — Výsledky zákonodárství Gracchů. — Agrární zákonodárství po smrti Gaia Graccha. Zákon z r. 111.	
Kap. XVI. ZAHRANIČNÍ POLITIKA ŘÍMA NA ZÁPADĚ NA KONCI	
II. STOL. PŘ. N. L.	259
1. <i>Válka s Iugurthou v letech 111—105</i>	259
Válka v severní Itálii. — Poměry v Numidii. — Římský senát a numidské záležitosti. — Válka s Iugurthou. — Quintus Caecilius Metellus. — Gaius Marius. — Konec války a triumf Mariův.	
2. <i>Mariova vojenská reforma</i>	262
3. <i>Válka s Kimbry a Teutony</i>	263
Bitvy u Aquae Sextiae a u Verzell.	
Kap. XVII. SOCIÁLNÍ BOJE NA KONCI II. A NA POČÁTKU I. STOL.	
PŘ. N. L.	265
1. <i>Druhé povstání otroků na Sicílii</i>	265
Vůdcové povstání. — Potlačení povstání.	
2. <i>Vystoupení Appuleia Saturnina</i>	266
Saturninus a Glaucia. — Saturninovy zákony. — Povstání Saturninovo a Glaucciovo. Jejich smrt.	
3. <i>Livius Drusus Mladší a spojenecká válka</i>	269
Návrhy zákonů Livia Drusa. — Spojenecká otázka. — Začátek války. — Státní organizace spojenců. — První rok války. — Zákon Iuliův a zákon Plautiův a Papiriův. — Konec spojenecké války.	
Kap. XVIII. OPTIMÁTI A POPULÁROVÉ (BOJ O MOC MEZI NOBILITOU	
A JEZDCI V OSMDEŠÁTÝCH LETECH I. STOL. PŘ. N. L.)	274
1. <i>První válka s Mithridatem a Sullův převrat</i>	274
Mithridates VI. Eupator. — Začátek válečných akcí. — Mithridates v Asii a v Řecku. — Zostření sociálního boje v Římě. — Zákony Sulpicia Rufa. — Sullův pochod na Řím. — Sullovo zákonodárství.	
2. <i>Vláda mariovců (87—82)</i>	277
Vystoupení Cimnovo. — Návrat Mariův a vítězství mariovců.	

3.	<i>Sullův boj s Mithridatem</i>	278
	Sulla v Řecku. Dobyty Athény. — Bitvy u Chaironeie a Orchomenu. — Porážka Mithridatova a mír v Dardanu.	
4.	<i>Sullova diktatura</i>	280
	Válka v Itálii. — Proskripce. — Sullova diktatura. — Sullova ústava. — Sociální základ sullovske reakce. — Povahové rysy Sullovy. — Význam Sullovy diktatury.	
Kap. XIX. ŘÍMSKÁ ŘÍŠE V SEDMDESÁTÝCH LETECH I. STOL. A SPARTACOVO POVSTÁNÍ		
1.	<i>Italské zemědělství v polovině I. stol. př. n. l.</i>	286
	Růst otrokářství. — Vývoj zemědělství. — Růst velkých hospodářství. — Pracovní síly na statcích.	
2.	<i>Řemeslo a obchod</i>	290
	Řemeslo. — Italský obchod.	
3.	<i>Vykořisťování provincií a význam lichvářství</i>	290
4.	<i>Římská otrokářská společnost v první polovině I. stol. př. n. l.</i>	291
	Nobilita. — Vykořisťování provincií. — Jezdci. — Rolnictvo. — Městští plebejové. — Propuštěnci. — Otroci. — Úloha otroků v politickém boji.	
5.	<i>Povstání Lepidovo. Válka proti Sertoriovi</i>	294
	Oposice proti Sullovu režimu. — Povstání Lepidovo. — Quintus Sertorius. — Pompeiův boj proti Sertoriovi.	
6.	<i>Spartacovo povstání</i>	297
	Gladiátoři. — Spiknutí v gladiátorské škole v Capui. — Spartacus a jiní vůdcové povstání. — První Spartacovy úspěchy. — Rozpory mezi vůdci povstání. — Porážky římských vojsk. — Jmenování Crassovo. — Spartacus v jižní Itálii. — Spartacova smrt. — Jak hodnotí Spartaca klasikové marxismu-leninismu. — Dějinný význam Spartacova povstání.	
Kap. XX. ŘÍMSKÝ STÁT V ŠEDESÁTÝCH LETECH I. STOL. PŘ. N. L. (VNITŘNÍ A MEZINÁRODNÍ SITUACE)		
1.	<i>Obnovení předsullovského zřízení</i>	303
	Crassus a Pompeius. — Zákony z r. 70. — Proces s Verrem.	
2.	<i>Pompeiův boj s piráty</i>	305
	Vzrůst pirátství. — Gabiniův zákon. — Pompeiovy boje s piráty.	
3.	<i>Situace na východě a zákon Maniliův</i>	306
	Mithridates VI. a Tigranes Veliký. — Druhá válka s Mithridatem. — Počátek třetí války s Mithridatem. — Lucullus na východě. — Zákon Maniliův.	
4.	<i>Pompeiovy výpravy</i>	308
	Porážka Mithridatova. — Pompeius v Zakavkazsku. — Vytvoření nových provincií. — Smrt Mithridatova. — Nové stadium římské politiky v provinciích.	
5.	<i>Politický život na počátku šedesátých let I. stol. př. n. l.</i>	311
	Volby magistrátů. — Význam městského lidu (plebs). — Gaius Iulius Caesar. — Catilinova spiknutí. — Návrh agrárního zákona Servilia Rulla.	
6.	<i>Catilinovo spiknutí</i>	317
	Procesy v letech 64 a 63. — Otázka dluhů. — Catilinův program. — Ciceronova taktika. — Catilinův odchod z Říma. — Zatčení spiklenců v Římě. — Poprava katilinců. — Bitva u Pistorie a Catilinova smrt.	
Kap. XXI. PRVNÍ TRIUMVIRÁT A PODROBENÍ GALLIE		
1.	<i>Návrat Pompeiův</i>	322
	Strana optimátů po Catilinově spiknutí. — Pompeiovo postavení po návratu do Itálie.	
2.	<i>První triumvirát</i>	323
	Caesarův návrat z Hispanie. — Tajná dohoda mezi Pompeiem, Caesarem	

a Crassem. — Strana optimátů a triumvirův. — Caesarův konsulát. — Hnutí Clodiovo. — Ciceronovo vypovězení.	
3. <i>Caesarovy boje v Gallii v letech 58—56</i>	327
Keltské kmeny. — Hospodářský život. — Sociální vztahy. — Vzájemné vztahy mezi keltskými kmeny. — Caesarův boj s Helvetii a se Sueby. — Podrobení severních galských kmenů.	
4. <i>Dohoda v Luce</i>	332
Situace v Římě. — Schizma v Luce.	
5. <i>Parthská říše a Řím v polovině I. stol. př. n. l.</i>	333
Politické zřízení v parthské říši. — Řím a parthská říše v první polovině I. stol. — Crassova výprava.	
6. <i>Caesarovy boje v Gallii v letech 55—50 př. n. l.</i>	337
Caesarův pochod do Britannie. — Protiřímské hnutí v Gallii. — Povstání Vercingetorigovo. — Gallie pod římskou nadvládou.	
Kap. XXII. CAESAROVA DIKTATURA. PÁD REPUBLIKY	340
1. <i>Politický život v Římě na konci padesátých let I. stol. př. n. l.</i>	340
Sociální hnutí v Římě v souvislosti se zavražděním Clodiovým. — Pompeiova mimořádná plná moc.	
2. <i>Občanská válka mezi Pompeiem a Caesarem</i>	342
Krajní optimáti proti Caesarovi. — Caesarův přechod přes Rubico. — Bitva u Ilerdy. — Bitva u Farsalu a její význam.	
3. <i>Alexandrijská válka a Caesarovo vítězství nad Farnakem</i>	345
4. <i>Sociální hnutí v Římě v letech 48—47</i>	346
Otázka dluhů v letech 49—48. — Vystoupení Caelia Rufa. — Hnutí Dolabellovo. — Caesarovy sociální reformy.	
5. <i>Poslední etapa Caesarova boje s pompeiovcí</i>	347
Bitva u Thapsu. — Bitva u Mundy.	
6. <i>Výsledky občanské války a Caesarova diktatura</i>	348
Caesar a římské demokratické kruhy. — Caesar a nobilita. — Caesarovo zákonodárství. — Caesarismus. — Caesarova moc. — Břežnové Idy r. 44. — Caesarova charakteristika. — Názory nové historiografie na Caesarovu činnost.	
Kap. XXIII. OBČANSKÉ VÁLKY PO CAESAROVĚ SMRTI	358
1. <i>Řím v prvních dnech po zavraždění Caesara</i>	358
Antonius a Lepidus. — Směr caesarovců se spiklenci. — Lžimarius.	
2. <i>Začátek politické činnosti Octavianovy</i>	360
Caesarův dědic. — Antoniovo zákonodárství. — Senát a Octavianus proti Antoniovi.	
3. <i>Mutinská válka</i>	361
Bitva u Mutiny. — Senát a Octavianus po bitvě u Mutiny.	
4. <i>Druhý triumvirát a proskripcce</i>	362
Tresviri rei publicae constituendae. — Proskripcce.	
5. <i>Bitva u Filippa a válka perusijská</i>	363
Porážka republikánů. Smrt Cassiova a Brutova. — Rozdělení půdy v Itálii. — Nepokoje v Itálii. — Antonius na Východě. — Dohoda v Brundisiu. — Dohoda v Puteolách.	
6. <i>Octavianův boj se Sextem Pompeiem</i>	367
Politika Sexta Pompeia. — Dohoda v Tarentu. — Octavianovo vítězství nad Sextem Pompeiem.	
7. <i>Poslední etapa občanských válek. Octavianův boj s Antoniem</i>	369
Antoniova východní politika. — Bitva u Aktia. — Dobyti Egypta. — Následky občanských válek.	
Kap. XXIV. ŘÍMSKÁ KULTURA KONCEM REPUBLIKY	374
1. <i>Život a obyčej římské společnosti v I. stol. př. n. l.</i>	374

Rodina. — Římské náboženství koncem republiky. — Rozšíření filosofických soustav. — Výchova u Římanů.	
2. <i>Rétorika</i>	376
Appius Claudius a Gaius Gracchus. — Charakter římského řečnictví na konci republiky. — Asianismus a atticismus. — Marcus Tullius Cicero.	
3. <i>Římská próza a vědecká literatura</i>	379
Gaius Iulius Caesar. — Gaius Sallustius Crispus. — Marcus Terentius Varro.	
4. <i>Římská poesie I. stol. př. n. l.</i>	380
Titus Lucretius Carus. — Gaius Valerius Catullus.	
5. <i>Architektura a výtvarné umění</i>	383
Architektura II.—I. stol. př. n. l. — Sochařství. — Malířství.	
6. <i>Rozvoj římského práva</i>	386
Ius gentium. — Právo praetorské. — Reforma soudního řízení. — Vlastnictví a držba. — Bonitární vlastnictví. — Změny v obligačním právu. — Změny v právu rodinném. — Charakter římské kultury na konci republiky.	

Oddíl šestý

OBDOBÍ RANÉHO CÍSAŘSTVÍ

<i>Kap. XXV. AUGUSTŮV PRINCIPÁT</i>	391
1. <i>Uzákonnění Octavianovy moci. Politické zřízení na počátku císařství</i>	391
2. <i>Římské politické zřízení na počátku císařství</i>	393
Augustova moc. — Senát. — Shromáždění lidu. — Magistratury. — Počátky císařského byrokratického aparátu.	
3. <i>Augustovo zákonodárství</i>	397
Zákony o rodině a manželství. — Zákonodárství týkající se otroků.	
4. <i>Augustova sociální politika</i>	399
Augustus a senátorský stav. — Jezdci v době Augustově. — Římský lid. — Italská municipální aristokracie. — Augustova provinciální politika.	
5. <i>Vojsko za Augusta</i>	407
6. <i>Augustova zahraniční politika</i>	408
Války v Hispanii. — Alpské a podunajské oblasti. — Války s Germány. — Povstání v Pannonii. — Bitva v Teutoburském lese. — Augustova politika na východě.	
7. <i>Augustova dynastická politika</i>	415
Augustova rodina. — Přátelé a rádci Augustovi. — Augustova smrt. — Historiografie o Augustovi.	
8. <i>Římská kultura v době Augustově</i>	419
Literární život doby Augustovy. Úpadek řečnictví. — Vergilius. — Tvorba Horatiova. — Tibullus a Propertius. — Ovidius. — Augustova náboženská politika. — Architektura a výtvarné umění.	
<i>Kap. XXVI. UPEVNĚNÍ SYSTÉMU PRINCIPÁTU ZA VLÁDY CÍSAŘŮ Z DYNASTIE JULSKO-KLAUDIJSKÉ</i>	432
1. <i>Politická krise a její překonání za vlády Tiberiovy (14—37 n. l.)</i>	432
Charakteristika Tiberiova. — Tiberiova politika vůči senátu. — Vzpouřa pannonských a rýnských legií. — Tiberius a Germanicus. — Povstání v provinciích a nepokoje v Italii. — Finanční nesnáze. — Tiberiova politika v provinciích. — Poslední léta Tiberiovy vlády.	
2. <i>Pokus o státní převrat v r. 41 n. l.</i>	437
3. <i>Boj mezi císařem a senátem za Claudiova principátu (41—54 n. l.)</i>	438
Začátek Claudiovy vlády. — Claudiova politika vůči senátorskému stavu	

a lidu. — Vzrůst byrokracie. — Claudiova provinciální politika. — Senát a zesílení císařské moci.	
4. <i>Římská zahraniční politika ve čtyřicátých až padesátých letech I. stol. n. l.</i>	442
Politika vůči germánským kmenům. — Dobyty Britannie. — Dobyty Mauretanie a připojení Thrákie. — Řím a říše parthská.	
5. <i>Růst rozporů a počátky politické krise na konci šedesátých let I. stol. n. l.</i>	443
Senát a princeps v prvních letech Neronovy vlády. — Politika vůči aristokracii po r. 62. — Nero a široké vrstvy římského obyvatelstva. — Finanční situace říše. — Povstání v Britanii. — Začátek židovské války. — Neronova východní politika. — Neronův pád.	
Kap. XXVII. POLITICKÁ KRIZE CÍSAŘSTVÍ KONCEM ŠEDESÁTÝCH LET I. STOL. N. L.	449
1. <i>Občanská válka v letech 68—69</i>	449
Vláda Galbova. — Boj o moc mezi Othonem a Vitelliem. — Prohlášení Vespasiana císařem a jeho vítězství nad Vitelliem.	
2. <i>Povstání v Judeji (66—73 n. l.)</i>	451
Sociální boje v Judeji. — Začátek povstání. — Průběh vojenských operací. — Obléhání Jerusalema. — Vítězství Římanů.	
3. <i>Povstání Bataů (69—70 n. l.)</i>	454
Kap. XXVIII. ITALIE V I. STOL. N. L.	455
1. <i>Města a městský život</i>	455
2. <i>Obchod a řemesla</i>	457
3. <i>Zemědělství</i>	460
4. <i>Práce otroků v Itálii v I. stol. n. l.</i>	462
5. <i>Vznik kolonátu</i>	463
6. <i>Vítězství velkostatků</i>	464
Kap. XXIX. PŘEMĚNA CÍSAŘSTVÍ VE STŘEDOMOŘSKOU OTROKÁŘSKOU ŘÍŠÍ	466
1. <i>Reformy Flavia Vespasiana</i>	466
Vespasianus po vstupu na trůn. — Lex de imperio Vespasiani — Census r. 73. Nové složení senátu. — Vespasianova politika v provin. úch.	
2. <i>Císařové a senát za Vespasianových nástupců</i>	469
Vláda Titova. — Obnovení boje císaře se senátem. Domitianus.	
3. <i>Zahraněční politika Flaviovců</i>	471
Kap. XXX. ŘÍMSKÁ ŘÍŠE V II. STOL.	473
1. <i>Smír mezi senátem a císařem. Nerva (96—98)</i>	473
2. <i>Poslední pokusy o obnovu útočné politiky. Traianus (98—117)</i>	473
Traianova zahraniční politika. Války s Dákií. — Traianova politika na Východě. Tažení proti Parthům. — Theoretické odůvodnění monarchické moci. — Traianova politika v provinciích. — Péče o Itálii. — Hry a dary. — Traianus a senátorský stav.	
3. <i>Přechod říše ke strategické obraně. Hadrianus (117—138)</i>	479
Zahraněční politika. — Poměr císaře k senátorskému stavu. — Vzrůst císařské moci. — Hadrianovy cesty. Jeho politika v provinciích. — Hadrianova charakteristika. — Bar-Kochbovo povstání. — Hadrianova smrt.	
4. <i>„Zlatý věk“ říše — principát Antonina Pia (138—161)</i>	483
5. <i>Zhoršení zahraniční a vnitřní situace. — Principát Marca Aurelia (161—180)</i>	485
Marcus Aurelius jako filosof. — Vnitřní politika. — Válka s Parthy. — Válka s Kvády, Markomany a Sarmaty. — Povstání v provinciích.	
6. <i>Commodus a konec dynastie Antoninů</i>	489

<i>Kap. XXXI. SOCIÁLNÍ ZŘÍZENÍ ŘÍMSKÉ ŘÍŠE V I. A II. STOL. N. L. . . . .</i>	491
1. <i>Otroctví a kolonát . . . . .</i>	491
Vernae. — Zákonodárství o otrocích. — Itálie v době Antoninů. — Rozvoj kolonátních vztahů.	
2. <i>Provinciální města ve II. stol. . . . .</i>	497
Vznik měst. — Městské zřízení na západě. — Městské finance. — Budování měst. — Jmenování městských kurátorů. — Provinciální shromáždění. — Sociální zřízení západních měst. — Kolegia.	
3. <i>Hospodářský život v provinciích . . . . .</i>	503
Východní oblasti říše. Malá Asie a Syrie. — Egypt. — Hospodářská situace měst na východě římské říše. — Hospodářský vývoj západních oblastí. — Severoafrické provincie. — Hispanie. — Britannie a galské kraje. — Porýní a alpské kraje. — Podunaj. — Severní pobřeží Černého moře. — Výroba a směna v I.—II. stol. n. l.	
4. <i>Politická a hospodářská situace města Říma . . . . .</i>	514
5. <i>Římský lid (plebs) . . . . .</i>	515
6. <i>Propuštění . . . . .</i>	516
Motivy propuštění otroků na svobodu. — Sociální a hospodářské po- stavení propuštěnců	
7. <i>Jezdci . . . . .</i>	517
8. <i>Stav senátorský . . . . .</i>	518
Složení senátorského stavu. — Politický a sociální význam senátorského stavu.	
 <i>Kap. XXXII. ŘÍMSKÁ KULTURA V I. A II. STOL. N. L. . . . .</i>	 520
1. <i>Celkový ráz kulturního života římské říše v I. a II. stol. n. l. . . . .</i>	520
2. <i>Rozvoj římské literatury a filosofie . . . . .</i>	521
Celkový ráz literatury. — Lucanova Pharsalia. — Satiricon. — Martialis. — Iuvenalis. — Apuleius. — Římská filosofie. Seneca.	
3. <i>Latinská naučná próza v I. a II. stol. n. l. . . . .</i>	525
Rozvoj práva	
4. <i>Řecká literatura a filosofie . . . . .</i>	526
5. <i>Římské umění v I. a II. stol. . . . .</i>	528
Římská architektura za Flaviovců a Antoninů. — Sochařství a malířství.	
6. <i>Rozšíření východních kultů v I. a II. stol. n. l. a prvotní křesťanství . . . . .</i>	533
Maloasijské a syrské kultury. — Egyptské kultury. — Kult Mithrův. — Židov- ský mesianismus. — Filon Alexandrijský. — Vznik křesťanství. — Původ novozákonního kánonu. — Rané křesťanské obce. — Vznik hierarchie. — Sociální složení nejstarších křesťanských obcí. — Sociální základy raného křesťanského učení. — Vznik křesťanského kultu. — Vznik biskupství. — Gnosticismus. — Křesťanství a římská říše. Pronásledování křesťanů. — Odpůrci křesťanství. — Křesťanští apologetové. — Vznik křesťanského umění. — Rozšíření křesťanství.	

Oddíl sedmý

KRISE III. STOLETÍ

<i>Kap. XXXIII. ŘÍMSKÁ ŘÍŠE V PŘEDVEČER KRISE III. STOL. DY- NASTIE SEVEROVCŮ (193—235) . . . . .</i>	553
1. <i>Občanská válka let 192—193 . . . . .</i>	553
2. <i>Dočasně upevnění jednoty říše. Septimius Severus (193—211) . . . . .</i>	554
Poměr císaře k vojsku. Vojenská reforma Septimia Severa. — Poměr k senátu a reformy ve státní správě. — Honestiores a humiliores. — Hospodářský stav říše. — Zahraniční politika Septimia Severa.	

3. <i>Oslabení císařské moci za nástupců Septimia Severa</i>	558
Vláda Caracallova. — Constitutio Antoniniana. — Caracallova zahraniční politika. — Macrinus a Heliogabalus. — Vláda Alexandra Severa. Vnitřní politika.	
<i>Kap. XXXIV. KLASICKÉ OBDOBÍ V DĚJINÁCH ŘÍMSKÉHO PRÁVA</i> . .	563
Prameny práva v císařské době. — Nejvýznačnější právníci raného císařství. — Systematisace pojmů. — <i>Ius civile</i> a <i>ius gentium</i> . — Učení právníků o právní způsobilosti jednotlivých osob. — Hlavní změny v normách občanského práva.	
<i>Kap. XXXV. POLITICKÁ ANARCHIE V POLOVINĚ III. STOL. VLÁDA VOJENSKÝCH CÍSAŘŮ</i>	566
Vláda Maximinova. — Povstání v Africe. — Zostření boje o moc. Gordianus III. a Philippus Arabs. — Zahraničně politické katastrofy za Decia a Valeria. — Dynastie Sasanovců v Persii. — Vrchol krise za Galliena. — Začátek obnovení říše. Claudius a Aurelianus. — Pokusy o upevnění a konsolidaci císařské moci. Marcus Aurelius Probus a Marcus Aurelius Carus.	
<i>Kap. XXXVI. VNITŘNÍ ŽIVOT ŘÍŠE VE DRUHÉ POLOVINĚ III. STOL.</i> .	574
Úloha vojska. — Prohloubení společenské a hospodářské krise. — Decentralisace obchodu a průmyslu. — Pokles jakosti měny a její znehodnocení. — Úloha velkého pozemkového vlastnictví. Rozšíření kolonátu. — Sociální hnutí ve III. stol. — Stav měst. — Rozšíření křesťanství.	

O d d í l o s m ý

POZDNÍ ŘÍMSKÉ CÍSAŘSTVÍ

<i>Kap. XXXVII. OBNOVENÍ CELISTVOSTI ŘÍŠE. DIOCLETIANUS</i> . . .	580
1. <i>Zřízení dominátu</i>	580
Diocletianova kariéra. — Dominát jako politický systém. — „Tetrarchie“ (vláda čtyř císařů). — Úloha senátu. — Potlačení hnutí bagaudů.	
2. <i>Reformy Diocletianovy</i>	583
Nové administrativní rozdělení říše. — Vojenská reforma. — Daňová reforma. — Finanční reforma. — Edikt o cenách.	
3. <i>Diocletianova náboženská politika</i>	588
Poměr k tradičnímu římskému náboženství. — Pronásledování křesťanů.	
4. <i>Diocletianova zahraniční politika</i>	588
5. <i>Význam Diocletianových reform</i>	589
<i>Kap. XXXVIII. SOUSTAVA VŠEOBECNÉHO ZNEVOLNĚNÍ. CONSTANTINOVY „REFORMY“</i>	591
1. <i>Zápas o císařskou moc po Diocletianovi</i>	591
Boje mezi Constantinem a Maxentiem. — Bitva u Mulvijského mostu. — Tak zvaný milánský edikt. — Constantinus a Licinius.	
2. <i>Constantinova náboženská politika</i>	592
Vznik donatismu. — Arianismus a nikajský sněm.	
3. <i>Constantinovy „reformy“</i>	594
Odloučení občanské správy od vojenské. — Znevolnění kuriálů. — Znevolnění kolonů a řemeslníků. — Založení nového hlavního města.	
4. <i>Constantinova zahraniční politika</i>	596
5. <i>Constantinovi nástupci</i>	597
Vláda Constantiova. — Iulianus Apostata a jeho náboženská politika. — Iovianus. — Valentinianus a Valens.	